

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rakpart 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 157/2008/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

127/2008 (X. 29.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) panaszos¹ budapesti lakos 2008. július 22-én előterjesztett **panaszára indult eljárásban** a 2008. október 29-én megtartott zárt ülése alapján **született állásfoglalását**

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s R e n d ő r f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor**, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93/A.§-ának (6) bekezdése szerint, állásfoglalását megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

A panaszos a maga és az intézkedésben érintett hozzátartozói nevében, jogi képviselője útján 2008. július 27-én terjesztette elő panaszát az őket, a 2008. július 17-én végrehajtott rendőrségi akció során ért különböző alapjogi jogsértések miatt.

I.

A panaszos állítása szerint 2008. július 17-én mintegy két és fél órán át rendőri akció zajlott le a házánál a hajnali órákban, felriasztva és megrémisztve ezzel a családját. A panaszos lakóházát éjjel két órakor, általa nem ismert okból, szolgálati kutyákkal

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyi adatait töröltük.

érkező, fegyveres rendőri egységek vették körül és berúgták a kapuját. A szemébe világítottak és ráordítottak, hogy feltartott kézzel menjen ki az épületből, eközben 14 éves fiára fegyvert fogtak. Az egész családot (a panaszoszt, gyermekét, feleségét és anyósát) arccal a falhoz térdepeltették, az eközben felébredő és sírni kezdő másik, öt éves kisgyermekért nem engedték, hogy az édesanyja menjen vissza a szobába, hanem a rendőrök mentek érte. A panaszos állítása szerint az akció során lakását szétdúlták, és sem a fellépés megkezdésekor, sem azt követően nem tájékoztatták az ott tartózkodókat a rendőri intézkedés céljáról, de előállításra vagy tárgyak lefoglalására sem került sor. A panaszos továbbá azt is sérelmezte, hogy a rendőrök vele mindvégig durva, megalázó, sértő hangnemben beszéltek, ami a jelen levő kisgyermek számára további traumát jelentett. A panaszos állítása szerint az őket emberi méltóságukban súlyosan sértő, megalázó intézkedési mód jogszerűtlen és indokolatlan volt velük szemben, mivel ha „egy legitim cél megvalósítása érdekében emberként és állampolgárként szólították volna meg őket, szívesen segítettek volna a rendőrség munkáját.”

A panaszos különösen sérelmezte, hogy őt és családtagjait – a gyermekeket is – hosszú ideig térdelésre kényszerítették, amit ő „kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódként” élt meg. Beadványában kifejtette, hogy „nem vitatja a rendőrségnek azt a jogát, hogy indokolt esetben határozottan lépjen fel, ez azonban csak addig tarthat, amíg ki nem derül: mozgássérült, idős emberről, gyermekről, vagy éppen semmivel sem gyanúsítható felnőttől van szó.” Állítása szerint ebben az esetben az „emberi méltóságot súlyosan sértő, a családok éjszakai nyugalma minden indok nélkül megzavaró, háborús támadásra emlékeztető akció akkor is folytatódott, amikor kiderült, hogy a rendőröket illetve az akció sikerét semmiféle veszély nem fenyegeti.”

A panaszos szerint a rendőrök aránytalanul nagy erővel hajtották végre az akciójukat, ami a hajnali időponttal együtt különösen alkalmas volt félelem keltésére. A rendőrség az adatgyűjtések során keletkezett információkat nem kellő szakmaisággal kezelte és értékelte, ezért fordulhatott elő, hogy a hajnali órákban indokolatlanul felriasztották három épület lakóit, és velük szemben ijesztő, megfélemlítő, lelki stressz-helyzetet okozó módon intézkedtek anélkül, hogy bármi ellenállásra került volna sor és a célszemélyeket sem fogták el.

A panaszbeadvány benyújtója azt is kifogásolta, hogy a rendőrök törvénytörő módon jártak el, amikor emberekre fogtak fegyvert meghatározott magatartás kikényszerítése céljából, mivel ezt az eszközt nem ismeri sem az Rtv., sem más jogszabály, ezért kérte, hogy a Testület részletesen vizsgálja meg az akció jogszerűségét és az emberi jogokra gyakorolt hatását. Fentiek alátámasztására a panaszos jogi képviselője a panaszbeadvány mellé csatolva megküldte a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) 2008. július 22-én kelt közleményét, illetve az Amnesty International 2005. június 7-ei közleményét, és az Emberi Jogok Európai Bíróságának Musayeva v. Oroszország ügyében (2008. július 3.) hozott 12703/02. sz. ítéletét a térdepeltetés megítélésével kapcsolatban.

A BRFK közleménye szerint az említett helyszínen és időpontban végrehajtott rendőri intézkedés szükségszerű, törvényes és jogszerű volt. Az intézkedés két körözött személy felkutatására irányult, akik közül az egyiket halált okozó testi sértés, a másikat rablás és más súlyos bűncselekmények elkövetésének megalapozott gyanúja miatt körözték. Ezen körülmények szükségessé tették a nagy erővel végrehajtott ellenőrzést és a fokozott biztonsági intézkedéseket. A rendőri intézkedés a helyszínen 1 óra 15 percet vett igénybe, melynek során kényszerintézkedésre nem került sor, a térdepeltetésre az esetleges szökések megelőzése érdekében került sor, de csak a személyazonosság megállapításához, illetve az épületek átvizsgálásához szükséges ideig. A BRFK közleményének ellentmondani látszik, hogy időközben felmerült, hogy szakszerűtlenségek, szakmai hiányosságok történtek az akció során, ezért az akciót irányító parancsnok felelősségének tisztázására fegyelmi eljárás indult.

A panaszos jogi képviselője által mellékelt dokumentumok szerint a térdepeltetés jogszerűségét több nemzetközi szervezet is vizsgálta. Az Amnesty International 2005. június 7-ei közleményében az Afganisztánban letartóztatott személyekkel szemben foganatosított jogellenes intézkedések között említi („stress position”) a térdepeltetést. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a Musayeva c. Oroszország ügyben, 2008. július 3-án hozott ítéletében kimondta, hogy a térdepeltetés – bizonyos körülmények között – embertelen és megalázó bánásmódnak minősül.

Mindezek alapján a panaszos jogi képviselője útján kérte a Testület vizsgálatát.

II.

A Testület a Budapesti Rendőr- Főkapitányságtól beszerezte az akcióról készült összes rendőri jelentést és a helyszínen készült rendőrségi felvételeket.

1) A Budapesti Rendőr-főkapitányság tájékoztatása szerint a rendőrök két – a Fővárosi Ítéltábla által halált okozó testi sértés és más bűncselekmények miatt – jogerősen végrehajtandó szabadságvesztés-büntetésre ítélt, de a büntetés letöltése alól magát kivonó körözött személy felkutatása érdekében kívánták átvizsgálni a panaszos ingatlanát, mivel az információik alapján megalapozottan feltehető volt, hogy az egyik, vagy akár mindkét körözött személy ott tartózkodik (állampolgári bejelentés érkezett a BRFK-ra, amely szerint az egyik körözött személy a panaszos és rokonsága által lakott házakban bujkál). A rendőrség birtokában levő információk szerint az egyik körözött személy lőfegyverrel rendelkezhetett, ezért az akciót hosszas előkészítés előzte meg, amely során figyelemmel voltak a terület sajátosságaira (sűrűn beépített utca), az ingatlanokban tartózkodók nagy számára (mintegy 40 fő bejelentett lakcímét vagy tartózkodási helyét képezte az akcióban átvizsgált 3 ház), a körözöttek nagyfokú veszélyességére. Mindezek alapján a hajnali időpontot találták a legoptimálisabbnak az akció biztonságos végrehajtására.

2008. július 17-én 00.00 órakor tartották a művelet előtti eligazítást, amelyen 55 fő vett részt a BRFK Felderítő-, Közrendvédelmi-, és Bevetési Főosztályától, valamint a

Vízirendészeti Rendőrkapitányságtól. Az egységek kivonulására július 17-én hajnali 02.00 órakor került sor.

02.20-ra körbezárták a panaszos ingatlanát és az azt körülvevő utcák kereszteződéseiben ellenőrző- áteresztő pontokat létesítettek. Az ingatlan átvizsgálása 02.45 perctől 03 óra 10 percig tartott, és a főkapitányi tájékoztatás szerint az intézkedéseket a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007 (XII. 23.) IRM rendelet 4. és 6. §-ai alapján (A szolgálati fellépés módja, A rendőri intézkedés akadályai elhárításának közös szabályai) foganatosították.

Miután a rendőrök az ingatlant megközelítették, a rendőrségi jelentés szerint a hangosbemondón a következő felszólítást közölték: „Itt a rendőrség! A törvény nevében felszólítom az épületben tartózkodókat, hogy felemelt kézzel, fegyvereiket hátrahagyva, a bejárati ajtón, a balkon irányában lassan jöjjenek ki!” Az ismételt felszólítást követően „egy nő jelent meg az erkélyen, akit a hangosbemondón keresztül felszólítottak, hogy felemelt kézzel jöjjön le.” A házban tartózkodó további személyeket is hasonlóan utasították az ingatlan elhagyására, a rendőrségi jelentés szerint, amikor így szólították fel őket: „felemelt kézzel jöjjön le a lakás emeletéről, és térdeljen le és mellkasával támaszkodjon a falnak.” Ahogy az idézett főkapitányi tájékoztató a továbbiakban fogalmaz: „az előkerült személyek a rendőri felszólításnak maradéktalanul eleget tettek.” A rendőri jelentés az akció összegzéseként rögzíti, hogy az épületben található két házrész és a garázs átvizsgálása a célszemélyek felkutatása érdekében nem vezetett eredményre.

Az ingatlan átvizsgálása során a tájékoztatás szerint a személyek igazoltatására az Rtv. 29.§ (1) bekezdése alapján került sor és a (3) bekezdés alapján az adataik írásos rögzítése nem volt szükséges, ezért azokat az akció végrehajtásáról készült összefoglaló jelentésben sem rögzítették. Az intézkedés során a rendőrök alappal tarthattak fegyveres ellenállástól, ezért fegyvereiket folyamatosan kezükben, tűzkész állapotban tartották. Ez az eljárás a főkapitány szerint „nem konkrét személyekre irányult, hanem az esetleges támadásra történő azonnali reagálás miatt volt szükséges.” A térdeplő testhelyzet felvételére „biztonsági okokból” szólították fel az intézkedés alá vont személyeket.

A főkapitányi tájékoztató szerint a rendőri intézkedések összesen 1 óra 25 percen át tartottak, foganatosításuk során személyi sérülés és anyagi kár nem keletkezett, előállításra nem került sor. Az intézkedéssel érintett személyek „szabad mozgásukban csak legszükségesebb ideig voltak korlátozva (max. 15 percig) a személyes biztonságuk, illetve az akció eredményes végrehajtása érdekében.”

2) A főkapitány által szignált jelentésen túl a Testület rendelkezésére állt a BRFK Bevetési Főosztály Mélyégi Osztályának egy rendőri jelentése is, amelyet az akcióban résztvevő bevetési csoport vezetője készített. A csoportot vezető főhadnagy leírása szerint öt egy körözött személyek elfogására és előállítására szervezett akció parancsnokságával bízták meg, amely során két emberöléssel gyanúsított személy és más kiemelt bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható 25-30 fős társaság elfogását és előállítását kívánták elvégezni. A főhadnaggal az akciót megelőző eligazításon

közölték, hogy a keresett személyek „lőfegyverekkel rendelkeznek, amely lőfegyvereket egy hete egy arab csoporttal történő konfrontáció alkalmával feltehetőleg használtak is. A körözött személyekről úgy tájékoztatták, hogy aktív ellenállásukra és menekülési kísérletre lehet számítani.” Ezek alapján indokoltnak látták, hogy nagy létszámmal vonuljanak a helyszínre. A főhadnagyi jelentés szerint a bevetési csoport egyik átvizsgált helyszínen sem találta meg a célszemélyeket, és „az akció során a bevetési csoport kényszerítő eszközt nem alkalmazott, sérülés nem keletkezett. A bevetési csoport intézkedése végig az akció során törvényes és szakszerű keretek között zajlott, a választott taktika, annak gyakorlati végrehajtása az Rtv. 15 §-nak megfelelően kétségtelenül arányban állt az intézkedéssel elérni kívánt törvényes céllal.”

Ahogy arról a Testület a www.police.hu internetes oldalról értesült, az egyik körözött személyt végül 2008. július 29-én fogták el a BRFK munkatársai.

3) A BRFK Központi Ügyeleti Főosztályának II. Ügyeleti Osztályán ügyeletes r. törzssászlós jelentése szerint 2007. február 20-án, 10:27 perckor egy bejelentő telefonon közölte vele, hogy tudomása van arról, hogy az egyik körözött személy az említett helyen – amely aztán az akció helyszíne lett – lakik, vele több alkalommal találkozott. A bejelentést követően a r. törzssászlós ezen személy adatait a körözési rendszerben ellenőrizte, melynek eredményeként megállapítást nyert, hogy őt valóban körözik. Ezért a r. törzssászlós rendész járórt küldött az említett címre a körözött személy elfogására, azonban az adott címen a körözött személyt akkor nem találták.

4) Az iratokhoz csatolt CD mellékleten található a rendőrségi akció egyes részéről készült videofelvétel. Ezen hallhatóak a felszólítások, és látható, hogy a panaszos és családja, a rendőröknek engedelmességgel előjön az épületből. A panaszost, feleségét, fiát, valamint annak barátnőjét letérdeltették, a családtagok adatait lekérdezték; de közben folyamatosan zajlott az épület többi helyiségének az átvizsgálása is. Ezalatt a panaszosra és családjára folyamatosan fegyvert fogtak. A panaszos és felesége térdelésre kényszerítését bizonyos idő elteltével megszüntették.

5) A Testület kérésére az ORFK Ellenőrzési Szolgálat tájékoztatásként megküldte a rendőrség bevetési egységeinek fegyverviselésére, ruházatára, azonosítójukra irányadó szabályokat. Ezek – a tájékoztató szerint – az Rtv. 15–20. §-ai, a Szolgálati Szabályzat 4. és 107–109. §-ai, a Magyar Köztársaság Rendőrsége Öltözködési Szabályzatának kiadásáról szóló 12/2006. (IX. 27.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Öltözködési Szabályzat), illetve egyéb ORFK és BRFK belső normák. Kérdésre válaszolva az ORFK Ellenőrzési Szolgálat azt a felvilágosítást adta a térdepeltetés gyakorlatáról, hogy az jogszabályi szinten nincs szabályozva. Álláspontjuk szerint az a testi kényszer kategóriájába tartozik, „azonban a testi kényszer formája nincs meghatározva, a vonatkozó norma a tipikus élethelyzettel kapcsolatban azt rögzíti, hogy azt arányosan, a testi épség lehetséges tiszteletben tartásával, biztonságosan hajtsák végre.” Utalnak továbbá arra, hogy a nemzetközi gyakorlat a hasonló esetekben a fekvő-, ülő- és térdeplő helyzetet alkalmazza.

III.

Az esettel összefüggő jogszabály háttér kapcsán a Testület az alábbi rendelkezésekre hívja fel a figyelmet:

1) Az Rtv. 2. § (1) bekezdés második mondata szerint: „A Rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.” A 11. § (1) bekezdés első fordulata szerint: „A rendőr köteles a szolgálati beosztásában meghatározott feladatait a törvényes előírásoknak megfelelően teljesíteni”. A törvényesség kritériumáról szól az Rtv. 13. § (2) bekezdése is, miszerint: „A rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni.” Az Rtv. 15. §-a szól az arányosság követelményéről: „(1) A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. (2) Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.” A 16. § (1) bekezdése a kényszerítő eszközök alkalmazásának követelményeiről kimondja: „A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható” (önkényes eszközhasználat tilalma). Ugyanezen szakasz (3) bekezdésének első mondata szerint: „A miniszter rendeletben állapítja meg a Rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök típusát, fajtáját.” A (4) bekezdés első mondata pedig kimondja, hogy: „A rendőr nem alkalmazhat (...) megalázó bánásmódot”. A 17. § (1) bekezdése az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei és szabályai körében is kimondja, hogy a Rendőrség a feladatának ellátása során az itt felsorolt jogokat is csak a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja. A (2) bekezdés első fordulata szerint a rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását.

2) Az elfogás és előállítás szabályai között az Rtv. 33. § (1) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy: „A rendőr további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja azt, aki ellen elfogatóparancsot, nemzetközi elfogatóparancsot, illetve európai elfogatóparancsot adtak ki”. A 39. § (1) bekezdésének b)–c) pontjai szerint: „A rendőr magánlakásba bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül nem léphet be, illetve nem hatolhat be, kivéve (...) a bűncselekmény elkövetőjének vagy gyanúsítottjának elfogása és előállítása céljából; közveszély, továbbá az életet vagy testi épséget fenyegető közvetlen veszély elhárítása, illetőleg az ilyen veszélyben lévők kimentése érdekében”.

3) Az Rtv. 47. §-a szól a testi kényszerről: „A rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.” E rendelkezéseket egészíti ki a Szolgálati Szabályzat 59. §-a: „59. § (1) Kényszerítő eszköz alkalmazása feltételeinek fennállása esetén testi kényszert akkor kell alkalmazni, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége

ezzel biztosítható. (2) A testi kényszer alkalmazása során a rendőr felhasználhatja az önvédelmi fogásokat is.” A lőfegyverhasználatról az Rtv. 52–56. §-ai szólnak. Az 53. § (1) bekezdése szerint lőfegyverhasználatnak csak a szándékosan, személyre leadott lövés minősül. Arról, hogy a rendőr mikor használhat lőfegyvert, az 54. § (1) bekezdésének a)–k) pontjai szólnak. E rendelkezéseket a Szolgálati Szabályzat 64–72. §-ai tovább pontosítják.

IV.

A Testület megvizsgálta a panaszos lakóházánál foganatosított intézkedéseket a rendelkezésünkre álló rendőrségi felvételek és jelentések alapján és az alábbiakat állapította meg.

A panaszügy összes körülményének egybevetése és mérlegelése után megállapítható, hogy az említett időpontban a panaszos lakóhelyén végrehajtott rendőrségi akció, és az ennek során tett rendőri intézkedések alapvetően érintették a panaszos tisztességes eljárásához való jogát, élethez-, testi épséghez fűződő jogát, magánlakás sérthetetlenségéhez való jogát; emberi méltósághoz való jogát, személyi szabadsághoz fűződő jogát, magán- és családi élete tiszteletben tartásához való jogát; továbbá a rendőrök eljárását a kínzás és megalázó bánásmód alkotmányi tilalma vonatkozásában is értékelni kell.

1) A Testület a jogállamiság alkotmányos követelményéből levezetett tisztességes eljárásához fűződő jog kapcsán az alábbiakat hangsúlyozza:

A fenti idézett jogszabályi rendelkezéseknek a panaszolt rendőrségi akció egyes körülményei több szempontból sem felelnek meg. Az 55 rendőr részvételével, komoly technikai felszereltséggel megtervezett és végrehajtott akcióra úgy került sor, hogy a két körözött személy ellen az elfogatóparancsok kibocsátására még mintegy egymásfél évvel korábban került sor, és – ahogy az az ügyeletes r. törzsszázlós jelentéséből kiderül – az egyik körözött személy konkrét tartózkodási helyére is jóval korábban, 2007. február 20-án érkezett bejelentés. A megküldött dokumentumokból nem derül ki egyértelműen, hogy miért telhetett el ilyen hosszú idő ezen személyek jogerős elítélése (ellenük elfogatóparancs kibocsátása, illetve egyikük tartózkodási helyéről szóló bejelentés), valamint a felkutatásukra végrehajtott akció között – bár a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója utal rá, hogy az Rtv. 63. § (1) bekezdése alapján titkos információgyűjtés zajlott, ám ennek részleteiről, időtartamáról egyéb adatok nem ismeretesek.

Ez egy ilyen nagy erőket mozgósító akciónál megkérdőjelezhetővé teszi a panaszosnak a jogállamiság, jobbiztonság alkotmányos követelményének [a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 2. § (1) bekezdése] érvényesülésével összefüggő tisztességes eljárásához fűződő alapvető joga, valamint az Rtv. 15. §-ában foglalt arányosság követelményének az érvényesülését. Ez utóbbi jogszabályi rendelkezés alapján ugyanis ahhoz, hogy a rendőri intézkedés ne okozzon olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, illetve ahhoz, hogy olyan intézkedést vagy kényszerítő eszközt

lehesen alkalmazni, amely a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár, mindenképpen nagyobb körültekintésre, precizításra, pontosabb előkészítésre, tervezésre és végrehajtásra lett volna szükség.

2) Az élethez-, testi épséghez fűződő jog vonatkozásában értékelve a cselekményeket a Rendőrség által megküldött dokumentumokból és az akcióról készült videofelvételből is egyértelműen kiderül, hogy az intézkedő rendőrök fegyverüket folyamatosan a kezükben, tűzkész állapotban tartották, a panaszosra és családjára szegezve. Ezt a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója azzal magyarázta, hogy a szerzett információk alapján valószínűsíthető, hogy az egyik körözött személy lőfegyverrel rendelkezhetett.

Fontos leszögezni, hogy az Rtv. 53. § (1) bekezdése szerint a tűzkész állapotban lévő fegyverrel személyekre való célzás – szándékosan leadott lövés hiányában – nem minősül fegyverhasználatnak, így nem vonható teljes egészében az Rtv. erre vonatkozó rendelkezései alá. Tekintettel azonban e magatartás félelemkeltő, egyúttal különösen veszélyes voltára, illetve arra, hogy ez a magatartás már a fegyverhasználatot közvetlenül megelőző stádium, és adott esetben rögtön, egyetlen mozdulattal fegyverhasználattá (rosszabb esetben nem szándékosan létrejött lövéssé) alakulhat át, ilyenkor sem mellőzhetők a jogszabályokban meghatározott garanciális rendelkezések. Ezek közül kiemelkedően fontosak az Rtv. arányosságra vonatkozó szabályai, valamint, hogy kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén és az ellenszegülés megtöréséig lehet alkalmazni, lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, és a lőfegyverhasználatot megelőző figyelmeztetéseket az Rtv. 56. § (1) bekezdés a)–d) pontjainak, illetve (2) bekezdésének megfelelően – a Szolgálati Szabályzat rendelkezéseinek pontosításaival – teljesíteni kell.

A lőfegyverhasználat garanciáit vizsgálta az Alkotmánybíróság is az élethez való joggal összefüggésben, a 9/2004. (II. 30.) AB határozatban (ABH 2004, 179.). Ezen AB határozat megállapításai ugyan magára az Rtv. szerinti lőfegyverhasználatra vonatkoznak, az indokolás bizonyos részei ugyanakkor az említett szoros összefüggés miatt iránymutatásul szolgálnak a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzásra is; éppen azért, mert a lőfegyver – nem az Rtv. értelmében vett – használata akár sérülések okozására, vagy emberi élet kioltására is vezethet, és ezen indokolatlan kockázati tényezőt indokolt lehetőség szerint kerülni.

Az AB határozat Indokolása a IV. rész 1. pontjában kimondja, hogy „a lőfegyverhasználattal érintett személy életének kockázathatóságát – a lőfegyverhasználati jog megengedését – a valamennyi esetben megragadható életveszély elhárítandó volta indokolja.” A 2. pont szerint: „Életkockáztatás és életvédelem csak akkor kerülhetnek egyensúlyba, vagyis az alapjogi védelem egyenlősége csak abban az esetben érhető el, ha a vizsgált rendelkezésben meghatározott tárgyi kör leszűkül azokra az eszközökre, amelyek az élet kioltására alkalmasak, vagy legalábbis az életet közvetlenül veszélyeztetik.” Ezt az Alkotmánybíróság az Rtv. 54. § (1) bekezdésének i) pontjában foglalt „vagy más veszélyes eszköz” szövegrész megsemmisítése kapcsán mondta ki, kifejezve azt, hogy a lőfegyverhasználat alkotmányosan csak akkor

elfogadható, ha személyek élethez való joga közvetlenül ütközik egymással, mert csak ezek az alapjogok azonos súlyúak – más esetekben tehát aránytalan és súlyosan alapjogsértő a fegyverhasználat. A fent írt okok miatt ezek a megállapítások tehát a fegyverhasználaton kívül a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzásra is állnak.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a panaszolt rendőrségi akció alapvetően érintette a panaszos élethez, testi épséghez fűződő alapvető jogát, mivel a fegyver tűzkész állapotban történő tartása és ráirányítása a panaszosra és családjára – az intézkedésnek abban a szakaszában, amikor egyértelműen kiderült, hogy a rendőröknek veszélytől nem kell tartani – életüket, testi épségüket jelentős fokban és indokolatlanul veszélyeztette. A Testület álláspontja szerint a panaszosnak és családjának az intézkedés során végrehajtott egyfajta céltalan sakkban tartása, éles, kibiztosított fegyverekkel – a fentiek alapján súlyosan aggályos és jogsértő. Gyermekkorú személyek irányában pedig – akiknek a támadásától alappal tartani nem lehetett – egyenesen elfogadhatatlan.

3) A magánlakás sérthetlenségéhez való jog kapcsán a Budapesti Rendőrfőkapitányak összefoglaló tájékoztatójából, illetve a megbízott alosztályvezető jelentéséből is kiderül, hogy a panaszossal és családjával szemben foganatosított intézkedésekre az ingatlanukba behatolva, az említett napon 02:45 perctől 03:10 percre került sor, az ott említett okok miatt. Amint az a megküldött videofelvételeken is látható, hogy noha ezen személyeket az éjszakai nyugalomban szükségtelenül megzavarva, hajnali időpontban, a nagy rendőrségi erő miatt különösen félelemkeltően parancsolták ki az udvarukra, és igazoltatták őket – egyeseket, így a panaszost is közben térdepelésre kényszerítve. Ezzel együtt is a Testület azt állapította meg, hogy az Rtv. 39. § (1) bekezdésének b) pontja alapján az intézkedő rendőrök megfelelő jogalappal hatoltak be a panaszos magánlakásába, mert elfogatóparancs alapján bűncselekmény elkövetőjét, elkövetőit kívánták elfogni. Az akció érintette tehát a panaszosnak az Alkotmány 59. § (1) bekezdésén alapuló magánlakás sérthetlenségéhez való alapvető jogát, azonban a jogkorlátozás jogszerűen történt.

4) A panaszos és családja emberi méltósága, továbbá az embertelen, megalázó bánásmód tilalma összefüggésében a rendőrségi dokumentumokból kiderül, hogy a panaszost – más személyekkel együtt – ellenállásra alkalmatlan, térdelő helyzetre kényszerítették, adatainak lekérdezése, és az épület átvizsgálása idejére; annak ellenére, hogy a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója is leírja: „Az előkerült személyek a rendőri felszólításnak maradéktalanul eleget tettek.” A térdelő helyzetre kényszerítés indokát az egyes rendőrségi dokumentumok eltérően jelölik meg, hol biztonsági okokra, hol az esetleges szökések megelőzésére hivatkozva. Az ORFK Ellenőrzési Szolgálatának felvilágosítása szerint a térdepeltetés a testi kényszer kategóriájába tartozik, azonban ez nincs pontosabban meghatározva, és egyébként: „Az intézkedés alá vont személyek térdepeltetése jogszabályi szinten nem szabályozott eljárás.” Az ilyen testhelyzetre kényszerítés tehát nehezen illeszthető be az intézkedések és kényszerítő eszközök Rtv.-ben szabályozott rendszerébe, és nemzetközi jogvédő szervezetek, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága is

kritikával illeti, mert bizonyos körülmények között beleütközhet az embertelen és megalázó bánásmód tilalmába.

A konkrét panaszügyben ilyen minősítő körülmény az, hogy az intézkedő rendőrök félelemkeltő fellépéssel, a fegyverekkel a személyekre célozva kényszerítették ki a térdelő testhelyzetet. A panaszbeadványban említésre is kerül, hogy a panaszos kérte az intézkedő rendőröket, hogy ne alázzák meg őt a gyermekek előtt, akik egyébként is meg voltak ijedve és össze voltak zavarodva a váratlan és nagy erejű rendőri fellépéstől. Nem voltak tekintettel a rendőrök arra a lehetőségre sem, hogy mivel a panaszos és a többi intézkedéssel érintett személy együttműködő magatartást tanúsított, ezen személyek ruházatának átvizsgálásával és elkülönítésükkel elkerülhető lett volna az ő térdelésre kényszerítésük. A videofelvételekből az is kitűnik, hogy a térdelésre kényszerítéssel és a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzással a rendőrök akkor sem hagytak fel, amikor már egyértelműen kiderült, hogy a panaszos és családtagjai együttműködnek, a rendőri intézkedésnek alávetik magukat, ellenszegülés tőlük nem várható, illetve a keresett, veszélyes bűnelkövetők sem tartózkodnak az ingatlanban.

E körülmények figyelembe vétele és mérlegelése alapján a panaszolt rendőrségi akció során, annak említett elemei és részcselekményei a Testület álláspontja szerint súlyosan sértették a panaszosnak az Alkotmány 54. § (1) bekezdése szerinti emberi méltósághoz való alapvető jogát, az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadságát; valamint a nevesített részcselekmények beleütköznek az Alkotmány 54. § (2) bekezdése szerinti megalázó elbánás tilalmába is.

5) A személyi szabadság korlátozásával összefüggésben, ki kell emelni, hogy még akkor is térdeltették a panaszost, és fegyvert fogtak az intézkedéssel érintett többi személyre, amikor már kiderült, hogy tőlük ellenállás nem várható, fegyverrel nem rendelkeznek, a körözött személyek nincsenek közöttük. A jogkorlátozó intézkedés tehát indokoltságánál lényegesen tovább tartott.

V.

A Testület arra a következtetésre jutott, hogy a jogsérelem mértéke – a tárgybeli esetben, annak összes körülménye alapján, különös tekintettel az emberi méltósághoz való alapvető jog és a személyi szabadság fent írt cselekményekkel (térdeltetés, fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzás) való megsértésére, valamint az aránytalan és indokolatlan rendőrségi fellépésre és annak módjára is – eléri azt a szintet, amely a Testület súlyos alapjogsérelmet megállapító állásfoglalását megalapozza.

A Testület a rendelkező részben foglaltak szerint, az Rtv. 93/A. §-ának (6) bekezdése alapján az állásfoglalást megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

Budapest, 2008. október 29.

Dr. Kaltenbach Jenő sk.
elnök,
előadó testületi tag

Dr. Juhász Imre sk.
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra sk.
testületi tag

Dr. Féja András sk.
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf sk.
testületi tag

Megjegyzés:

A panasznak az Országos Rendőrfőkapitány 27443/19/2008. RP. határozatában helyt adott. A határozatot lásd www.police.hu/bejelentések/hatarozatok.html alatt.

Független Rendészeti Panasztestület